

опосередкованим шляхом. Переклад, як основний інструмент міжмовного та міжкультурного спілкування, забезпечує адаптацію культур, зокрема, шляхом адекватної передачі вербальних репрезентацій фонових знань. При перекладі конкретних вербальних репрезентацій фонових знань доцільно застосовувати різні прийоми перекладу, зокрема, прийом експлікації.

При вирішенні питання про необхідність експлікації перекладачу доводиться враховувати цілу низку факторів, зокрема: доступність інформації для «середнього» респондента; актуальність інформації у діяхронічному аспекті, приналежність вербальної репрезентації до універсальних чи до специфічних знань, асоціативні та конотативні зв'язки, що спрацьовують при використанні конкретних вербальних репрезентацій.

Таким чином, в якості цікавої перспективи для подальшого дослідження постає питання визначення та формулювання критеріїв відбору саме тих фонових знань, які як обов'язковими, так і факультативними у системі субкомпетенцій майбутнього перекладача.

Список використаних джерел:

1. Дейк Т. А. ван Язык. Познание. Коммуникация: [пер. с англ.] / Т. А. ван Дейк. – Благовещенск: БГК им. И. А. Бодуэна де Куртенэ, 2000. – 308 с.
2. Игнатъева И. Г. Вербальные репрезентации фоновых знаний в медиатекстах и способы их передачи в переводе (на материале медиаиздания «The Economist»): автореф. дис. на соискание учен. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.20 «Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание» / И. Г. Игнатъева. – Москва, 2010. – 20 с.
3. Игнатъева И. Г. Фоновые знания как составляющая компетенции переводчика медиатекстов // Актуальные вопросы филологии теория и методика преподавания иностранных языков. Межвузовский сборник научных статей. Выпуск 5. – Ростов н/Д: Изд-во РИНЯЗа, 2009. – 356 с. – С. 89–96.
4. Почепцов Г. Г. Теория коммуникации / Г. Г. Почепцов. – М.: «Рефл-бук», К.: «Ваклер» – 2001. – 656 с.
5. Тичер С. Методы анализа текста и дискурса: [пер. с англ.] / С. Тичер, М. Мейер, Р. Водак, Е. Ветер. – Х.: Изд-во Гуманитарный Центр, 2009. – 356 с.

Веселовський Б.А.

студент,

Науковий керівник: Ніколаєва Л.О.

кандидат філологічних наук, доцент,

Інститут міжнародних відносин

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПРОБЛЕМА «НЕСПРАВЖНИХ ДРУЗІВ ПЕРЕКЛАДАЧА» СЕРЕД ЮРИДИЧНИХ ТЕРМІНІВ ЯК ОДИН ІЗ ОБ'ЄКТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ ЮРИСЛІНГВІСТИКИ

На сучасному етапі розвитку філологічної науки, однією з найважливіших тенденцій є становлення та розвиток нового перспективного напрямку – юридична лінгвістика. Термін «юридична лінгвістика» вперше ввів у науковий обіг німецький

вчений А. Подлех у своїй праці «Юридична лінгвістика» (1976). У його розумінні правова лінгвістика – це «сукупність всіх методів і результатів досліджень, які стосуються питань зв'язку мови і правових норм і відповідають вимогам сучасної лінгвістики» [1, с. 106]. Очевидно, що правова норма не може існувати без її текстуального закріплення, а розвиток мови неможливий без надання їй певного юридичного статусу та як наслідок реального правового захисту. Саме цим двостороннім зв'язком між мовою та правом вчені виправдовують своє бажання створити та розвинути нову науку, що знаходиться на межі між лінгвістикою та юриспруденцією – юрислінгвістику. Об'єктом досліджень юридичної лінгвістики є функціонування мови у сферах правотворення, правозастосування та судочинства, а одними з пріоритетних напрямків досліджень можна виділити історію юридичної мови, юридичне термінознавство, юридичну стилістику та судову лінгвістику. Саме з юридичним термінознавством стикається дуже часто в своїй роботі перекладач, адже для того, щоб адаптувати максимально точно юридичний текст, написаний вихідною мовою, на мову перекладу, потрібно мати певний багаж знань в юриспруденції країн, де ці мови функціонують.

Дуже багато юридичних термінів у французькій та українських мовах є схожими, адже прабатьком наших правових систем є римське право, та не завжди їх значення повністю збігаються. У перекладачів така проблема отримала назву «несправжні друзі перекладача» (фран. *faux amis du traducteur*). (далі – НДП) Метою дослідження було обрано провести практичний аналіз даного лексичного явища в рамках одного лексико-семантичного поля «право», «юриспруденція».

Праць з даного питання як власне об'єкта вивчення юрислінгвістики є небагато, адже остання власне сама іще мало досліджена: системне дослідження юридичної французької лінгвістики активно почалось в ХХ столітті. Долучилися до цього процесу як юристи в межах актуальних проблем і розділів теорії держави та права і галузевих юридичних наук, так і лінгвісти (Ю. Прадід, З. Тростюк, Н. Артикуца, С. Кравченко, А. Токарська, В. Радецька, О. Юрчук, Л. Чулінда, А. Красницька, Г. Олефіренко, Г. Онуфрієнко, Є. Харитонова, О. Підопригора, Т. Демченко, М. Антонович, О. Копиленко та ін.). Щодо дослідження саме НДП, то можна виділити праці наступних вчених: Л.С. Бархударов, В.Н. Комиссаров, Я.И. Рецкер, Л.Л. Нелюбин, Г.Т. Хухуни, М.Г. Гамзатов, Т.Р. Левицкая, А.М. Фитерман.

Вважається, що вперше термін «несправжні друзі перекладача» було введено у 1928 році французькими лінгвістами М. Кеслером та Ж. Дерокіньї. За їх визначенням НДП – це «слова, ідентичні за зовнішнім оформленням в двох або декількох мовах, але мають різне значення» [2, с. 13].

Дослідник-філолог М.Т. Гамзатов виділяв одну з груп складнощів, які виникають при перекладі юридичних текстів як безпосередньої причини помилкового перекладу НДП юридичного характеру. За його словами існують «складності, що виникають через розбіжність юридичних систем держав, отже, через розбіжності обсягів понять, переданих термінами-аналогами, через існування специфічних для однієї терміносистеми одиниць і відсутність перекладацьких відповідностей в іншій» [3, с. 11]. Хоча і українська, і французька правові системи відносяться до однієї романо-германської правової сім'ї, юридична термінологія (у більшості випадків через особливості історичного розвитку) є різною за значенням.

Проаналізуємо декілька прикладів:

– *services publics* – термін, який означає у французькій мові державний апарат та інші інституції, наділені від держави повноваженнями задовольняти потреби населення [4]. Даний термін перекладають українською мовою дуже часто як «публічні служби», які у нашого юриста одразу асоціюються з службою як в органах державної влади, так і органах місцевого самоврядування. Це призводить до невірної трактування французького терміну.

– *le décret du president, du gouvernement* – у французькій правовій традиції, дані терміни означають «указ Президента» та «рішення уряду» [4]. Не вірно буде перекласти українською мовою як «декрет Президента» та «декрет уряду», адже це суперечить нашій правовій системі: хоча, в період з 2 грудня 1992 по 20 травня 1993 р. Кабінет Міністрів України видав декрети, тому потрібно мати уточнення у тексті, про які саме види документів йде мова.

– *jurisprudence* – в французькій мові це не просто «юриспруденція» в значенні «наука про право, його становлення та розвиток, актуальність у суспільстві» як це трактують в нашій мові, це іще і «судова практика» як одне із джерел права [4].

– *personne juridique* – одразу спадає на думку аналог в українській мові «юридична особа», але у французькій мові «юридична особа» – це «*personne morale*», а «*personne juridique*» відповідає нашому терміну «суб'єкт права», який включає і фізичних, і юридичних осіб [4].

Дуже потрібно бути уважним з термінами, які у мові перекладу мають багато значень. Наслідком неуважного ставлення до перекладу таких слів може бути порушення норм лексичної сполучуваності, стилістична неадекватність при перекладі на рідну мову і спотворення значення слова, яке перекладається, і як остаточний наслідок, збитки клієнтові, якому цей переклад потрібний для подачі в державні органи. Прикладами таких слів є: *arrêt* – 1. рішення суду; 2. арешт; 3. рішення уряду; 4. вирок суду присяжних [4]. Як бачимо, зовсім різні юридичні категорії, знайомі українському юристові мають у французькій мові однакове словесне вираження. Таку ж саму тенденцію можна простежити і в українській мові, а саме термін «позов». У який би суд не звернутися, в Україні завжди буде «позов». А французькою мовою термін «позов» потрібно перекладати після того, як буде з'ясовано юридичний характер даного документу. Наприклад:

– *action* – позов, який як правило цивільний;

– *poursuites* – позов, який подає держава до суду щодо кримінального переслідування особи

– *recours* – позов, пред'явлений в певний орган з метою перегляду рішення.

– *demande* у сполученні з *en justice* та *reconventionnelle* означає позов у будь-який судовий та квазісудовий орган та зустрічний позов відповідно [4].

Таким чином, одним із завдань «молодої» науки юрислінгвістики є «стирання кордонів» між мовознавством та юриспруденцією, а також інтеграція лінгвістики в суміжні правові науки. На шляху виконання цього нелегкого завдання перекладачі зустрічаються з проблемою «*faux amis du traducteur*» серед юридичних термінів. Причиною виникнення цього явища є невідповідність правових систем держав, неоднакове тлумачення схожих термінів. Основна складність полягає у тому, що, окрім знання двох мов, перекладач має мати певну юридичну компетентність. Проаналізовані приклади іще раз підтверджують той факт, що уникнення помилки при перекладі таких специфічних термінів потребує знань історії права, сучасної правової системи та наявності чіткого та ясного контексту.

Список використаних джерел:

1. Podlech Adalbert. Rechtslinguistik // Rechtswissenschaft und Nachbarwissenschaften. – Munchen, 1976. – S. 105-110.
2. Koessler M. Les faux amis ou les trahisons du vocabulaire anglais (conseils aux traducteurs) / M. Koessler, J. Derocquigny. – P.: Librairie Vuibert, 1928. – 387 p.
3. Гамзатов М.Г. Техника и специфика юридического перевода: сб. ст. – СПб.: Филологический факультет СПбГУ, 2004. – 184 с.
4. Мачковский Г.И. Русско-французский юридический словарь. – М.: Руссо, 2004. – 576 с.

Гулевич Т.А.

студентка,

Науковий керівник: Орловська О.В.

кандидат педагогічних наук, доцент,

Хмельницький національний університет

ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ МОДАЛЬНОСТІ НА ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНОМУ РІВНІ

На лексико-граматичному рівні засобом вираження модальності слугують модальні дієслова, які позначають можливість, необхідність, вірогідність дії і є службовими частинами мови які не вживаються як окремі члени речення. Модальні дієслова можуть виражати дію, стан або процес, які розглядаються мовцем як можливі, обов'язкові, сумнівні, точні, дозволені, бажані тощо [2, с. 99].

Так, модальне дієслово *can* має дві форми: *can* та *could* – для теперішнього та минулого часу та позначає теоретичну можливість, з деяким значенням здатності, дозволу. Модальне дієслово *can* (*could*) зазвичай перекладається на українську за допомогою модальних дієслів *могти, вміти* [1, с. 310].

Модальне дієслово *may* має дві форми: *may* та *might* і позначає можливість факту, припущення, невпевненість, бажання виконання якоїсь дії, дозвіл та інші. Модальні дієслова *may* (*might*) перекладаються на українську мову словом *можна* або *дозволяти, не заперечувати*. Виражаючи суворе попередження, часто *may* перекладається на українську мову словами *може, може бути* [1, с. 315].

Модальне дієслово *must* має лише одну форму та вживається для вираження необхідності, наказу та поради. Воно має значення повинності і припущення. В українській мові існує прямий відповідник модального дієслова *must* – модальне дієслово *мусити* [1, с. 319].

Модальне дієслово *to have (to have got to)* виражає необхідність та зобов'язання, що виникає з обставин. Модальне дієслово *have to* в українській та англійській мовах мають одне й те саме значення і перекладається словами *потрібно, необхідно, належить*. *Have to* можна назвати синонімом модального дієслова *must*, що позначає необхідність [1, с. 325].

Модальне дієслово *to be to* є синонімом модального дієслова *have to*. Воно виражає обов'язок або необхідність, яка пов'язана з попередньою домовленістю, планом або розкладом [3, с. 156]. Українські еквіваленти цих значень модального дієслова *to be to* – модальні дієслова *мати, повинен, мусити, збиратися*. Часто